

Operacija Maslenica

OPERACIJA MASLENICA

Izvor:Wikipedia

Operacija Maslenica je oslobodilačka operacija Oružanih Snaga Republike Hrvatske i pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova RH. Vojna je akcija planirana i izvedena u razdoblju od 6. do 27. siječnja 1993., dok su borbe na terenu počele 22. siječnja 1993. u 6 sati. Tijekom akcije hrvatski vojnici i policajci oslobodili su zadarsko zaleđe, Masleničko ždrilo i zrakoplovnu luku Zemunik, a naknadno je oslobođena i brana Peruća, koju su pobunjeni Srbineuspješno digli u zrak.

Uvod

Operaciju su planirali i izveli generali Janko Bobetko, Ante Gotovina, Ante Roso, Mirko Norac i Mladen Markač. U izvedbi operacije Maslenica bile su angažirane sve grane oružanih snaga, a sudjelovale su postrojbe tadašnjeg Zbornog područja Split (4. gardijska brigada "Pauci", taktičke grupe 112. i 113., 126. brigada, 7. domobranska pukovnija, 40. inženjerijska bojna, 72. bojna VP), specijalne postrojbe MUP-a, dijelovi 9., 3., 2., i 1. gardijske brigade, dijelovi postrojbi GSHV-a, te Središnjica elektroničkog djelovanja Split, kopnene, diverzantske i pomorske snage HRM-a i eskadrila helikoptera HRZ-a.

Prije operacije

Neprijatelj u svojim nakanama komadanja Hrvatske 1991. godine gotovo i uspio i to upravo na području Novskoga ždrila, gdje je u početnim silovitim napadajima komunikacijski presjekao Hrvatsku na dva dijela ugrozivši čitavo Hrvatsko primorje. Time je zapriječio prometnu i gospodarsku povezanost između sjevera i juga Hrvatske a čitav se promet otežano odvijao preko otoka Paga gdje je uslijed nevremena često bio u prekidu trajektni promet. Hrvatski puk u Dalmaciji, ali i onaj u Herceg Bosni, kojem se u to vrijeme jedino tim putem mogla dostavljati pomoć, bio je doveden u gotovo nemoguću situaciju.

U vremenu pred izvođenje te operacije Hrvatska je nastojala brojnim pregovorima, potpisanim sporazumima i primirjima s pobunjenim Srbima, potaknuti dogovorno rješavanje svih pitanja, međutim nije naišla na razumijevanje pobunjenih četnika koji su sve dogovoreno izigravali. Ne samo da nisu bili spremni za postizanje mirnog rješenja, već su upravo u to vrijeme nastavili sa ubojstvima, maltretiranjem i protjerivanjem preostalih Hrvata iz zadarskog zaleđa pljačkajući njihovu imovinu i paleći kuće. U tome ih nisu niti pokušavale spriječiti međunarodne snage UNPROFOR-a, pristigle osam mjeseci ranije, koje su prema Vanceovom planu trebale pružiti sigurnost i zaštitu preostalim Hrvatima u UNPA zonama, osigurati prekid vatre, povratak prognanika i tzv. ružičastih zona pod hrvatsku vlast. [9]

Cilj operacije

Cilj operacije bio je povezati sjever s jugom Hrvatske pravcem Zadar – Maslenica – Karlobag i odbaciti srpske snage iz Rovanijske, Novskog ždrila, Maslenice i od magistrale Posedarje – Zadar. Akcija je bila ključna za obranu i daljnja vojna djelovanja Hrvatske vojske.

Početak operacije

Neposredno prije početka same akcije neprijatelj se na svim položajima u Sjevernoj Dalmaciji ojačava, utvrđuje, dovozi streljivo pogonsko gorivo, te provodi djelomičnu mobilizaciju. Bitno pojačava ljudstvo na svim pravcima, te na taj način jasno daje do

znanja da se ne odriče ideje o stvaranju Velike Srbije na liniji Virovitica - Karlovac - Karlobag. Dva mjeseca ranije hrvatski i bosanski Srbi u Prijedoru potpisuju Deklaraciju o suradnji koja teži ujedinjenju „svih srpskih zemalja”.

Uvidjevši da kršenju sporazuma nema kraja te da pobunjeni Srbi čine sve kako bi izigrali Rezoluciju Vijeća sigurnosti UN-a i procjenjujući inertnost te neučinkovitost snaga UNPROFOR-a, hrvatsko državno vodstvo, predvođeno dr. Franjom Tuđmanom, početkom siječnja 1993. donosi odluku o provedbi antiterorističke akcije ograničenog dometa i cilja sa svrhom ponovnog cestovnog povezivanja sjeverne i južne Hrvatske, koja je u svakom pogledu trpila zbog prometne izoliranosti.

U odnosu na razdoblje do sarajevskog primirja, HV je u značajnoj mjeri demobilizirana; neke pričuvne brigade preformirane su u lake pješačke domobranske pukovnije (domobranstvo kao teritorijalna komponenta OS ustanovljuje se u prosincu 1991. godine), tako da se glavne manevarske snage sastoje od profesionalnih brigada koje su sve bolje opremljene težom tehnikom. Zadaća oružanih snaga bila je osloboditi zadarsko zaleđe i grad Zadar od neposrednog neprijateljskog djelovanja, odbaciti neprijatelja od hrvatske obale, presjeći osnovne putne pravce Gračac - Obrovac i Benkovac - Knin te osloboditi komunikaciju Zadar - Maslenica - Karlobag radi ponovnog povezivanja sjevera i juga Hrvatske, trebalo je osloboditi zračnu luku Zemunik, te zauzeti ključne objekte na Velebitu koji će služiti kao oslonac izvođenju aktivne obrane i daljnjim napadnim djelovanjima.

Po dobivanju zadaće za pripremu i izvedbu operacije Maslenica, načelnik GS OSRH, general Bobetko osobno vrši obilazak dijela postrojbi i zapovjedništava HV-a izviđajući prostor na Velebitu na kojem su bile raspoređene specijalne postrojbe MUP-a RH. Izdaje zapovijedi za poduzimanje mjera popune postrojbi, izviđanje prostora pod nadzorom neprijatelja, pripremu te pregrupiranje i dovođenje dijela snaga s drugih bojišnica na zadarsko područje.

Hrvatska vojska s nestrpljenjem je dočekala taj trenutak. S iznimno visokom razinom odlučnosti i pripremljenosti, inicijativom pojedinaca i postrojbi krenula je u oslobađanje Domovine. Cijela operacija pripremljena je u potpunoj tajnosti, a u tu svrhu su neposredno prije napada iskopčani svi telefoni na zadarskom području.

Stoga je napad vojno - redarstvenih snaga zatekao i potpuno iznenadio neprijatelja. Započeo je snažnom topničkom pripremom 22. siječnja 1993. u 7,05 sati i trajao je 10-ak minuta. [2] [9]

Tijek operacije

Napad su započele postrojbe raspoređene na težišnim smjerovima napada:

- Podgradina (Slivno) - Paljuv - Pridraga - Bruška;
- Rovanjaska - Jasenice - Obrovac;
- Libinje - Bukva - Tulove grede - Bobija (snage MUP-a);
- Suhovare - Veljane .

Postrojbe u aktivnoj obrani prešle su u napad na taktičkim smjerovima:

- Briševo - Murvica - Smoković;
- Stara karaula - Musapstan - Crno;
- Sv.Martin - Babin dub - Zrakoplovna baza Zemunik;
- Prkos - Škabrnja - Ražovljeva glava.

Postrojbe HV-a napale su istodobno u više smjerova potiskujući neprijateljske snage prema Zemuniku, prometnicom Zadar-Maslenica prema Benkovcu, uz obalu prema Rovanjskoj i dalje prema Obrovcu, ovladavajući dominantnim visovima na Velebitu. HV je zauzela jako neprijateljsko uporište Gradina odakle nastavlja s napredovanjem

prema s. Paljuv i s. Buterini. Tijekom prvog dana neprijatelj nakratko konsolidira svoje snage i uspostavlja obranu u selu Podgradina pokušavajući izvršiti protuudar. Prvog dana (22. siječnja) oslobođeni su Rovanjaska, Maslenica, Novsko ždrilo, Podgradina, Islam Latinski, Islam Grčki i Kašić, a sljedećih dana Babindub, zračna luka Zemunik, Crno, Murvica, Smoković, Paljuv, dijelovi Škabrnje i Podgradine, a strateški iznimno važno bilo je preuzimanje nadzora nad širim područjem Velike i Male Bobije, Tulovih greda i Malog Alana na Velebitu odakle su hrvatske snage mogle kontrolirati Obrovac i Gračac.

Pobunjeni Srbi pokušavali su spriječiti paniku u svojim redovima pa su putem kninskog radija emitirali smirujuće poruke praćenje borbenim pjesmama i ratnim pokličima. Već drugi dan operacije, 23. siječnja, kninska radio postaja više nije mogla prikriti poruke zapomaganja zbog pretrpljenih neuspjeha, a pokušavajući smanjiti paniku Milan Martić je izjavio: „Apeliram na svijest i savjest srpskog naroda krajine da više ne podliježe ustaškoj propagandi, jer se ne smije ponoviti jučerašnja situacija kada nam je iz Krajine pobjeglo 10 000 ljudi“.

Tijekom sljedeća tri dana (23., 24., i 25. siječnja) trajali su daljnji napadi u kojima je oslobođen Novigrad s. Kašić, s. Maslenica, s. Smoković i s. Reljići, a na Velebitu OS RH su izbile na crtu Sveti Rok - Mali Alan - Tulove grede - Bobija (planina). 25. siječnja postrojbe HV-a u popodnevnim satima ovladavaju i selom Škabrnja i jakim neprijateljskim uporištem Ražavljeva glava, koje neprijatelj sljedeća dva dana intenzivno napada jakim topničko-raketnom vatrom, pa su naše snage uz pretrpljene gubitke bile primorane na uzmak organizirajući obranu na crti Ambar - dio Škabrnje - Ivkovići.

Glavni ciljevi operacije ostvareni napadima postignuti su već nakon 72 sata, ali zbog pritiska međunarodne zajednice i prijetnji sankcijama 25. siječnja je zaustavljeno napredovanje OS RH nadomak Obrovca i Benkovca. To su srpske snage iskoristile da se priberu, dovuku pojačanja i izvrše protunapad, koji je odbijen uvođenjem svježih snaga od kojih je jedan dio helikopterskim desantom prebačen iz Slavonije i uveden izravno u borbu. Snažnije borbe za dostignute crte i stabilizaciju bojišnice potrajale su još 2-3 dana.

Posebno teško bilo je pripadnicima specijalne policije na Velebitu koji su napadna djelovanja izvodili u nepovoljnim klimatskim i terenskim uvjetima, po izuzetnoj hladnoći, snijegom i ledom prekrivenim strminama, a sve praćeno hladnim zimskim vjetrovima. Zbog toga su pripadnici ove postrojbe već u prvim danima imali troje poginulih pripadnika.

Hrvatske snage uspjele su u teškim borbama zauzeti predviđene objekte. Srpske snage odbačene su i iz zadarskog zaleđa i iz Rovanske, zauzet je Zemunik, otvorena je prometnica Zadar - Maslenica, a na Velebitu hrvatske su snage osvajanjem Tulovih greda izbile iznad Obrovca s južne i Gračaca sa sjeverne strane. Dostignuta je crta bojišnice nakon izvedbe operacije Maslenica: - Sveti Rok - Šilovići - Vučja draga - M. Bobija tt 520 - Pariževačka glava - kanjonom Zrmanje - Narandžići - Baturi - Sveti Martin - Barabe - Buterini - Mađorija - Pozderi - Kašić - tt 145 - Drage - Vlaka tt 95 - Brdine - Gradina - D. Zemunik - Jabuka tt 90 - Ražovljeva glava tt 165 - Mastelje - M. Blato.

Potpuno neplanirano, odmah iza operacije Maslenica na sinjskoj bojišnici provedena je oslobodilačka akcija HV-a na brani Peruća čime je konačno otklonjena prijetnja srpske vojske koja je rušenjem brane na Perućkom jezeru planirala izazvati katastrofu nesagledivih razmjera. [2] [10] Premda su pripadnici srpske vojske uspjeli detonirati oko 30 tona eksploziva položenog u utrobu brane, brana se nije srušila što

zbog načina izgradnje što zbog brzine reagiranja inženjerskih snaga HV koje su kamionima izvršile nasipanje novim materijalom teško oštećene brane.

Politički pritisci, srpski protunapad i dovršenje operacije

Četiri dana nakon početka napadaja Vijeće sigurnosti UN donosi rezoluciju 802 kojom traži da Hrvatska vojska i policija prekinu borbena djelovanja i napuste oslobođeni teritorij. Uslijedila je zapovijed za prekid akcije i uspostavljanje aktivne obrane na dostignutoj crti, no ne i povlačenje s oslobođenog područja jer je cilj akcije bio povezati sjever i jug Hrvatske i maknuti neprijatelja iz neposredne blizine Zadra. Tijekom trajanja borbi dio tzv. međunarodne zajednice poduzeo je diplomatsku ofenzivu protiv Hrvatske. Pokrovitelji velikosrpskoga projekta u Londonu i Parizu dosta su nediplomatski javno pokazali pristranost i frustriranost zbog uspjeha Hrvatske vojske, te su poslalinosač zrakoplova u Jadransko more i otvoreno zaprijetili vojnom intervencijom.

Zbog stranih pritisaka OS RH zaustavile su napredovanje nadomak Obrovca i Benkovca, što su lokalni Srbi i srbijanske paravojne postrojbe iskoristili za dovlačenje pojačanja i protunapad. Po riječima generala Janka Bobetka:

Operaciju smo izveli u dvije etape, dok treća etapa nije realizirana zbog intervencije iz svijeta, pa čak i ozbiljnih prijetnji... Početni odnos snaga, s kojim smo krenuli u prvu etapu, bio je otprilike po tri i pol tisuće ljudi na objema stranama. U drugoj etapi operacije neprijateljske snage su narasle na gotovo osam tisuća ljudi... Naše su snage na širokoj fronti u tom trenutku bile neukopane i neorganizirane za obranu, s rijetko zaposjednutom linijom. To je bio najopasniji trenutak cijele operacije. Po odnosu snaga, mogli su nas razbiti, ući u Zadar i pretvoriti operaciju "Maslenica" od velike hrvatske pobjede u veliki hrvatski poraz.

Naime, srpskim je snagama došla pomoć iz Srbije, sastavljena velikim dijelom od tzv. "Arkanovaca", tj. pripadnika paravojnih postrojbi kojima je zapovijedao Željko Ražnatović-Arkan. Protunapad srpskih snaga, sastavljenih od lokalnih srpskih postrojbi, Arkanovaca, te dijela vojnih jedinica iz Srbije i Bosne i Hercegovine, kojim je zapovijedao general Ratko Mladić, odbijen je helikopterskim desantom dijela 2. i 3. gardijske brigade. Hrvatska Vojska je potom krenula u novi napad, no taj je zaustavio predsjednik Franjo Tuđman zbog prijetnji sankcijama koje su pokušavali nametnuti već spomenuti krugovi tzv. međunarodne zajednice. [2]

Gubitci

Hrvatska strana: Za vrijeme napadnih djelovanja tijekom operacije, od 22. do 25. siječnja, prema izvorima s Domovinskog rata ONline poginulo je 13 hrvatskih branitelja, sljedeća dva dana (26. i 27. siječnja) u obrani dostignutih crta poginulo je još 6 a 70 pripadnika HV-a je ranjeno. U snažnim topničko - raketnim i tenkovskim, a povremeno i pješačko - diverzantskim, napadima neprijateljima koji su uslijedili odmah nakon "Maslenice", do 31. ožujka 1993. broj poginulih hrvatskih branitelja popeo se na 127.

U ovoj operaciji je bila i velika uloga hrvatskih branitelja iz Slavonskog Broda i okolice, koji su podnijeli veliki teret ove operacije. U samo jednoj noći (1. na 2. veljače) su u području sela Kašića ili njegove okolice poginula 23 pripadnika brodske 3. bojne Kobre iz sastava 3. gardijske brigade Kune. Kašić je trebalo obraniti jer je bio ključnom točkom za obranu Zadra i nikako nije smjeo pasti neprijatelju u ruke Agresorska strana: Pobunjeni Srbi su imali više stotina mrtvih vojnika i civila (priznali su 490); u jednoj zasjedi na Velebitu poginuo je 21 srpski vojnik, a broj ranjenih bio je tri puta veći od broja poginulih.

Zarobljena sredstva neprijatelja u operaciji Maslenica su:

- dva tenka T-55,

- dva OTM-a M 60,
- dvije H 105 mm,
- tri MB 120 mm,
- osam MB 82 mm,
- deset MB 60 mm,
- jedanaest NST 82 mm,
- POLO 9K11 sa šesnaest raketa,
- dvijestotinečetdeset "Zolja" RBR 64 mm,
- PZS 12,7 mm "BROWING",
- dva PZT 20/3 mm i 20/1 mm,
- kamion pun "Osa" i mina za MB 82 mm,
- kamion pun različitog streljiva,
- inženjerijski pribor i alat,
- streljivo raznog kalibra oko 12000 komada,
- dva terenska vozila
- i ostala razna vojna oprema.

Nakon provedbe operacije "Maslenica" postrojbe HV-a imale su vrlo zahtjevnu zadaću nadziranja i obrane dostignute crte dodira koja je svakodnevno izložena snažnim neprijateljskim oružanim provokacijama i protunapadima kojima su pokušavali povratiti izgubljena područja. Poduzete su mjere uređenja otpornih točaka i ojačanja protuoklopnim sredstvima, zapriječavanja mješovitim minskim poljima i drugim zaprekama, izradi novih paljbenih položaja topništva, uspostavljanju promatračnica i njihovom uvezivanju u sustav zapovijedanja i izvješćivanja.

Glavne aktivnosti neprijatelju bile su konsolidiranje vlastitih snaga i sprječavanje mogućeg daljnjeg djelovanja hrvatskih snaga. Neprijatelj je reorganizirao svoje snage, a nakon izvlačenja oklopnih i topničkih sredstava iz skladišta pod nadzorom snaga UNPROFORA planirao je prijeći u protunapad. S manjim izvidničko diverzantskim skupinama te iznenadnim topničkim djelovanjima neprijatelj pokušava destabilizirati hrvatske snage u obrani nastojeći onemogućiti grupiranja i moguća napadna djelovanja. U znak odmazde zbog pretrpljenih poraza neprijateljske snage početkom veljače 1993. vrše silovite topničke napade po postrojbama HV-a i naseljima u zadarskom zaleđu. Bezuspješno pokušavajući izvršiti protunapad 2. veljače prema Zadru su uputili željeznički vagon pun eksploziva u nakani razaranja grada koji je srećom eksplodirao pred tunelom u mjestu Debeljak. Sredinom veljače tzv. SVK postigla je najveći broj vojnih obveznika ikad dostignut, ukupno 71409 pripadnika, dok je brojno stanje Dalmatinskog korpusa iznosilo gotovo 28000 pripadnika. Snažni protunapadi neprijatelja bili su učestali sve do svibnja 1993. Težište neprijateljskog djelovanja bilo je upravo na području Novskog ždrila s ciljem onemogućavanja izgradnje, a kasnije i prometovanja pontonskim mostom koji je do kraja godine pogađan izravnim pogocima 36 puta. Pored dinamičnih aktivnosti na crti bojišnice Hrvatska vojska u tom razdoblju provodi ustrojavanje i preustrojavanje postrojbi, izobrazbu pripadnika, te poseban značaj daje organiziranju samostalnih topničkih i protuoklopnih postrojbi veličine bojne. U svrhu organiziranja što jednostavnijeg sustava vođenja i zapovijedanja postrojbama HV-a ustrojavaju se Operativne grupe. Kroz sljedećih nekoliko mjeseci izgrađen je pontonski most na Novskom ždrilu koji je koncem srpnja 1993. pušten u promet, čime je ponovno kopneno povezana Sjeverna i Južna Hrvatska, a kojim se prometovalo do izgradnje novog Masleničkog mosta koji je završen 1997. godine.

Epilog

Operacija Maslenica ostati će trajno zabilježena u hrvatskoj povjesnici po jasno upućenoj poruci neprijatelju kakav ga završetak očekuje na tada okupiranim područjima RH. U svega nekoliko dana Hrvatska vojska je u cijelosti uspješno izvršila planiranu zadaću razbivši dotad samouvjerene neprijateljske snage. Značenje ove operacije očitovalo se i prema međunarodnoj zajednici, koja je dotad izražavala duboku sumnju i nevjericu u osposobljenost i snagu hrvatskih oružanih snaga. Tu sumnju ne samo da smo demantirali već smo čitavu međunarodnu javnost uvjerali u potpunu spremnost Hrvatskog čovjeka i njegovih oružanih snaga, da i u gotovo nemogućim uvjetima obrani tisućljetni san naših predaka za ostvarenjem potpuno slobodne i samostalne hrvatske države.

Operacija Maslenica je pobjedničkoj HV donijela niz iskustava koja su joj uvelike pripomogli u daljnjem jačanju, organizaciji, razvoju i uporabi postrojbi, što se očitovalo u kasnijim bitkama u kojima su oslobođena sva hrvatska područja.